

LIBRIS

We know
books

ALMEIDA FARIA, născut în 1943 în provincia portugheză Alentejo, a studiat filosofia la Universitatea din Lisabona, predând această disciplină la Universitatea Nouă din același oraș. Pentru prima sa carte, *Rumoare albă*, publicată la vârsta de 19 ani, a primit premiul „Revelație“ al Societății Portugeze a Scriitorilor, ceea ce l-a situat foarte de timpuriu în rândurile scriitorilor contemporani importanți. În continuare, primește alte numeroase premii, cărțile sale fiind traduse în mai multe țări. *Conchistadorul* a fost publicat, în portugheză, în 1990. În românește, i s-a mai publicat nuvela fantastică *Vanitas* în anul 2007.

Almeida Faria **Conchistadorul**

Ilustrații de Mário Botas

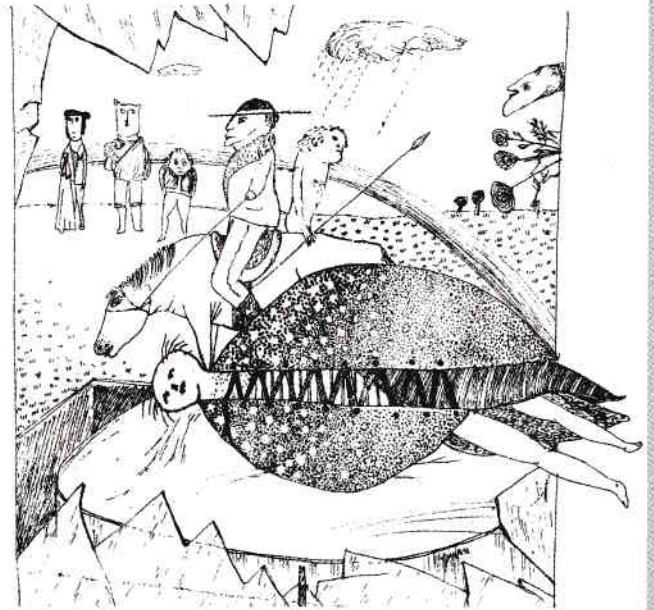
Traducere
din limba portugheză
și cuvânt înainte de
Micaela Ghițescu

EDITURA
ART

LBRIS

We know
books

Am crezut mult timp că am venit pe lume altfel decât ceilalți oameni. Bunică-mea Catarina – și bunicile nu mint niciodată – a fost cea care mi-a băgat în cap ideea asta. Îmi povestea mereu că, într-o zi de iarnă, dis-de-dimineată, în ciuda negurii, paznicul de far João de Castro se dusesse pe plaja de la Adraga să prindă caracatițe, când a dat peste mine vârat într-un ou enorm, cu capul, picioarele și brațele pe afară.

Drept martori oculari bunica cita pe un cavaler ciung, maestru de echitație, care călărea pe-acolo, însoțit de cei trei scutieri ai săi, recrutați dintre cei mai năuci din satele dinprejur. Ei și cu paznicul de far au asistat buimăciți la nespusul de straniul spectacol. Și toți cinci și-au disputat între ei posesia mea. În toiul discuției au fost atacați de un șarpe marin care mă ocrotea. Dar João de Castro, cu lancea care-i servea ca să împungă caracatițele printre stânci, i-a tăiat monstruosului șarpe căpățâna diabolică, cucerindu-și, astfel, dreptul de a mă păstra.

Acest paznic de far, de-acum înainte tatăl meu, locuia cu nevasta, Joana Correia de Castro, la Cabo da Roca², și pentru că nu aveau copii au avut tot interesul să păstreze pruncul abandonat, aproape normal odată ieșit din găoace. Și m-a purtat când în brațe, când în spinare, printre scurături și cărări tăiate în desis, până la stâncoasele înălțimi

² Capătul Stâncii, punctul cel mai vestic al Europei (n.tr.).

ale Rocăi, cu speranța să nu întâlnească pe nimeni în cale, ca să nu fie obligat să explice cine era copilul care plângea de foame. Tata nu și-ar fi dezmințit niciodată soacra, care nu-i ierta sărăcia, nici faptul de a-i fi răpit singura fiică, de trei ori mai tânără decât el. Iar Joanei, mama mea în aceste împrejurări, trebuie să-i fi plăcut acel fiu misterios, care mai întâi a speriat-o, fiindcă avea șase degete la piciorul drept, dar imediat după aceea a emoționat-o, pentru că era vânăt de frig, prost înfășat într-o manta impermeabilă.

Oricât de mult s-ar fi temut părinții mei să o enerveze pe dificila Catarina dacă ar fi pus la îndoială relatarea ei, tot nu înțeleg de ce nu au făcut-o mai târziu, dacă adevărul ar fi fost altul. Întotdeauna au subscris la versiunea bunicii, și treptat m-am obișnuit și eu cu gândul că sunt o pasăre rară.

În ajunul nașterii mele se prăvălise peste munții din Sintra furtuna cea mai teribilă de care-și mai aduce cineva aminte. Zorile apăruseră înfășurate în nimbuși foarte coborâți, atât de încărcăți de cumuluși în formă de conopidă de plumb, încât niciodată în toți acei ani de când lucra pe coastă tata nu mai văzuse o asemenea desime de nori, o asemenea uscăciune de tunete care să confirme refrenul: „dacă tunet uscat în cer izbucnește, vreme violentă ne pândește“. João de Castro era un receptacul de astfel de reguli rimate, de teorii proverbiale, prin care explica ciudățeniile care prezidaseră memorabile zi: „fulgere la nord și vânt din babord, dacă de la sud vine, ploaia se-aține“. Dar nu ploaie a fost ceea ce s-a aținut, ci o cascadă căzută din cer, o revărsare de ape aeriene peste uscat și marea deja umflată de furia valurilor. Orizontul a dispărut cu desăvârșire, o negură de cositor afumat înainta dinspre Nordul Africii cu viteza unei tornade, asurzind totul în jur cu bubuiturile tuturor tobelor și trâmbițelor din univers. Mama susținea că de trei ori s-a cutremurat pământul. Iar înțeleptul meu tată, cu

slăbiciunea lui pentru filosofare, era de părere că în acele momente Muntele era pântecul unei gravide străbătut de convulsiile care precedă nașterea. Niște urlete surde, scurte, urmate de un altul mai prelung, au înnebunit animalele din vecini, au semănat panica printre oamenii care au văzut olane și acoperișuri despicându-se, pereți plesnind, podele crăpându-se ori luând foc când jăraticul din vetre s-a răspândit, când flacăra slabă a lumânărilor a incendiat pânzele din apropiere, când sticlele lămpilor cu gaz s-au făcut țandări. Unii au fugit din casă, preferând potopul în locul surpării acoperișurilor. Ultima izbucnire a fost cea mai puternică, și n-au lipsit cei care se pregăteau de sfârșitul lumii.

Înclinată să descopere corespondențe între rutina vieții și minunile din *Vechiul Testament*, Joana Correia de Castro s-a convins că nu era vorba de un potop oarecare, ci chiar de adevăratul Potop. După ani de zile, de câte ori insistam să aud din nou ce se întâmplase, cuvânt cu cuvânt sau cu minime variante, harul ei de fabulație tot mai reușea să-mi transmită spaima pe care o resimțise. De la mama ei moștenise maică-mea pasiunea nemăsurată pentru textele sacre. Singura carte ce exista în casă, foarte hărtănită, era *Breviarul Familiei și Căminului*, cu copertă rigidă, neagră, care îi conferea un aer de solemnitate. De aceea, nu m-am mirat că Joana condimenta cu reminiscențe biblice îndrăznețele ei comparații între furtună, stăvilare imaginare și ecluze sparte care ar fi inundat brusc grădinile și livezile din jurul Farului de la Roca și mai încolo, ca și cum adâncile prăpăstii, ca și cum lacurile subterane care aprovizionează arzătoarele ape ale infernului ar fi crescut inexplicabil ca să izbucnească din matricele naturale, cu izvoarele și vinele, și obârșiile al căror debit s-a adăugat ploii ce cădea neîncetat.

De multe ori, chiar și astăzi, îmi apar în vis imagini ale catastrofei. Mă trec fiorii atunci când evoc circumstanțele

care au precedat și, oarecum, au prezis clipa în care am văzut lumina zilei.

Pe la ora amiezii acelei zile de 19 ianuarie, marea se izbea de stâncile de la Cabo, iar spuma ei ajungea până la ferestrele caselor paznicilor de far, care, prevăzători, puseseră deja în funcțiune unul dintre generatoare și compresoarele de aer ale sirenelor, ca semn de alarmă maximă. Ce avea să fie mai rău avea să vină spre seară, când bezna timpurie a împiedicat să se constate întinderea șuvoaielor. La căderea nopții, ploaia mărunță, lovită de rafale de vânt, a smuls din rădăcini copaci mari pe care curenții îi târau apoi spre podurile de piatră, repede distruse, doborând totul în jur, grajduri și vite, care și căruțe. Chiar și vreo doi, trei bătrâni, luați de torent, au dispărut fără urmă. Colosalele butoaie de lemn de la Crama Regională, deși pline și bine priponite, au fost zvârlite de ape în porțile înalte, balamalele s-au desprins, porțile au cedat, poloboacele și butoaiele s-au rostogolit peste câmp, au rămas îngropate în arealul Plajei Merilor, în mijlocul grămezilor de trunchiuri sfărâmate, scânduri, pământ de pe Munte și gunoaie.

Toată noaptea mugetul cavernos al exploziei talazurilor înăbușise avertismentele regulate ale sirenelor. Apele umflate au doborât zidurile din pietre suprapuse dintre ogoare și grădini. Deși cele mai multe din imensele șuvoaie fuseseră azvârlite în mare, câteva au format zăgazuri și bălți, pe care fasciculul albicios al semnalelor Farului le lumina oarecum. Tatăl meu își făcea în noaptea aceea cartul de patru ore, dar, în zori, nu s-a dus să se culce, a rămas să aștepte dimineața. Și, de îndată ce s-a luminat, n-a văzut nici un motiv ca să-și schimbe programul obișnuit. În zilele libere avea obiceiul să meargă la pescuit sau, dacă pescuitul nu mergea, iar marea se preta la asta, căuta caracatițe ascunse printre stâncile plajelor din apropiere. Astfel că, în acea dimineață de 20 ianuarie, ultima zi din

zodia Capricornului, este probabil ca, pe lângă mania pescuitului, să-l fi împins în special curiozitatea de a constata stricăciunile produse de furtună.

Cărările deschise de pescari în faleză se revărsau în cascade de noroi și nămol. Tata înainta cu grijă, pas cu pas, oprindu-se pe alocuri ca să studieze cel mai bun mod de a ajunge la povârnișurile mai uscate și mai puțin înclinate de deasupra plajei. Râul inundase șoseaua lângă vale, săpând un estuar în nisipul de unde marea începuse deja să se retragă. Nisipul nu lipsea pentru isprăvile fantastice ale aceluia cavaler care avea să devină mentorul meu. Atât descrierile tatei, cât și cele ale cavalerului tauromahic concordau în privința aspectului apocaliptic al Plajei, al drumurilor blocate, al gropilor și râpelor, și cavităților, al cadavrelor de vițe și vaci pe jumătate îngropate, al unui cal mort, cu picioarele în aer și burta umflată, de un alb mat, printre plăci decolorate de tencuială, lângă parapetul parțial distrus, acoperit de o apă cenușie. Venind dinspre mare, rafale de pâclă înaintau în direcția Muntelui, ca o armată dezordonată retrăgându-se în debandadă. Acest spectacol le-a creat celor prezenți, și nu știu dacă nu și tatălui meu, convingerea că nu ar fi întâmplătoare coincidența ca Regele Dom Sebastião și eu să fi venit pe lume pe 20 ianuarie, în ziua sfântului cu acest nume. Bazându-se pe asemenea fapte, cavalerul Alcides de Carvalho a pus în circulație legenda nașterii mele. Când am mai crescut și am înțeles că se aștepta ceva de la mine, am preferat, din instinct, să mă prefac a nu avea nici o legătură cu asta. Abia mult mai târziu am început să-mi pun întrebări, ca acum, când privesc de aici de sus, de la Peninha³, marea aceasta acoperită de fâșii de ceață.

Iau loc în fața acestei priveliști, contemplan această natură încăpățânată, egală cu ea însăși și nepăsătoare față de

³ Stâncă mică (n.tr.).

oamenii atât de schimbători. Un soi de pace mă face să mă accept oricine aş fi, așa cum sunt, nimic mai mult. Dacă stau să reflectez, pe dată întrebările revin în galop, mai speriate de inutilitatea lor desăvârșită. Haida-de, îmi spun singur, vezi de te calmează! Ce-ți pasă de deosebirile fizice, observate de mai multe persoane, față de părinții care ți-au dat naștere sau doar te-au adoptat? Ce importanță au astfel de asemănări? Că părinții tăi sunt bruneti, înalți, cu trăsături și nasuri lungi, în timp ce tu ești blond, spătos, cu ochii de culoare deschisă, cu nasul scurt, cu fața rotundă, cu gura cu buze cărnoase, cea inferioară fiind căzută precum a Catarinei – ce valoare pot avea toate astea? Cu bunică-ta semeni oarecum, în privința firii complicate, a imaginației care pierde contactul cu realitatea. Dar nici aceste puține asemănări nu garantează existența vreunor legături de sânge. Ea este solidă, de nezdrunclat, cu umerii lați și cu o ținută mândră, o femeie-bărbat, cu excepția fragilității din spatele privirii. Disprețul pe care mi-l arăta mă umplea de un asemenea respect, încât, în copilărie, nu reușeam s-o privesc din față. Pare să fi avut un caracter opus celui al soțului ei. Cum rațiunile amorului nu țin seamă de legile logicii, au trăit o căsnicie fără istorie, adică fericită.

Nu mi-am cunoscut bunicul, care se numea João, ca și tata. João Correia, ca să fiu mai exact. Știu că era ireverențios și iute la glumă, de un umor imparabil, veșnic dispus să râdă și să te facă să râzi. A lăsat în urma lui o aureolă de chefliu și de om versat în tot felul de farse. Au rămas celebre petrecerile în care avea invitați sau era invitat, dacă socotim după mitologicele peripeții despre care mi-au parvenit ecouri. La o cină la el acasă, un prieten i-a lăudat odată cravata de mătase în dungii. Pe dată João s-a sculat de la masă, s-a dus la bucătărie și, cinci sau zece minute mai târziu, s-a întors cu o omletă impecabilă, care avea în interior cravata tăiată bucăți.

Presupun că temperamentul dur al soției lui i-o fi accentuat vocația boemă. Când revenea acasă în zori, beat criță și excesiv de politicos, pentru că vinul îl făcea să devină rafinat, Catarina își ascundea mânia în spatele unor priviri blânde, în maniera pe care femeile cu sânge arab o folosesc cu o artă neîntrecută. Ea însăși avea să-mi spună, peste ani, ce mândră era de dominația exercitată asupra bărbatului ei, și-mi recomanda precauție ca să nu mi se întâmple la fel, dacă aş face prostia să mă însor. I-am explicat atunci că pulsunile mele nu mi-ar permite să mă dedic unei singure femei, și niciodată în regim exclusiv. Atunci am primit aprobarea ei, cu vreo câteva sfaturi practice.

Această bunică avea să joace un rol hotărâtor în viața mea. De când mi-a spus cum m-am născut, pesemne că am socotit-o drept zeiță tutelară. La cincisprezece ani și nouă luni m-am mutat în casa ei, ceea ce ne-a apropiat tot mai mult. Controlându-mi amorurile premature, se despăgubea astfel de libertinajele Răposatului ei soț. Și nu înfățișarea fizică sau înclinațiile mele de introvertit m-ar fi făcut asemănător cu acel bunic semimitic, pe care l-am văzut doar în fotografii de familie: ochi de un albastru închis și ageri, statură mijlocie, burtă dezvăluind abuzul de mâncare și de alcool, tâmpile încărunțite de timpuriu, urechi uriașe, atente la muzica lumii pe care o iubea atât de mult. În străfundul ochilor săi transpărea o anume umbră, cine știe dacă nu presentimentul morții premature, la 11 iulie 1955, de ziua Sfântului Barnabeu; sau regretul de a părăsi viața care fusese generoasă și ușoară. Glumind, câștiga bani și prieteni. Odată, urcând cu mașina pe Rua do Carmo, și-a vândut decapotabila unui prieten care, tot în automobil, cobora în sens invers. Afacerea a fost încheiată din trei trăsături de condei, fără ca vreunul dintre ei să se dea jos, cu siguranța care-i face să câștige pe cei ce au încredere în ei.

Spre deosebire de bunicul meu, nesiguranța e mai puternică în mine. Cât despre înclinația de a duce o viață de boem, nu prea o am. În comun avem doar atracția ambiguă spre necunoscut și plăcerea riscului. Plăcere căreia i-a cedat și mama mea, fugind de-acasă cu un marinari care putea să-i fie tată. Această trădare a dragostei părintești o fi fost cauza degradării lente a inimii bunicului, până ce s-a oprit cu totul. Aveam un an și jumătate când a murit. Mi-amintesc doar vag tristețea stăruitoare a mamei, care petrecea zile în șir fără să scoată o vorbă, închisă în sine, mai cufundată în doliu decât însăși Catarina care, când ne vizita, nu venea niciodată îmbrăcată în negru. De cum sosea bunica, lumea căpăta altă culoare. Dormeam în aceeași cameră, ea îmi spunea povești, se plimba cu mine, îmi aducea răsfățul la zi. Mai ales căuta să mă convingă să încep să vorbesc. Deoarece muțenia Joanei găsisse în mine un discipol zelos: deși dădeam semne că înțeleg ce mi se spune, nu pronunțam nici un sunet, cu atât mai puțin un cuvânt. În zadarnicele tentative de a face conversație cu mine, Catarina recurgea la relatarea apariției mele, deoarece epuizase toate temele. Dar adevărul poate ieși dintr-o minciună repetată. Cartea mea de identitate semnalează ziua de 20 ianuarie 1954 drept dată a nașterii mele, ca fiu al lui João de Castro și al Joanei Correia de Castro, originar din parohia Colares, conciliul Sintra. Nume complet: Sebastião Correia de Castro, care nici nu-mi displace, fiindcă nu sună rău.

Povestea mea preferată, pe care nu mă săturam s-o ascult, era cea a Regelui cu care mă mândream că împart numele și care s-a născut exact cu patru secole înaintea mea. Astăzi sunt de acord că *nomen est omen*. Iar Catarina credea că, deoarece Sfântul Sebastian fusese un martir al creștinătății, și regele meu omonim se simțise, probabil, obligat să se arunce într-o bătălie contra maurilor, în plin deșert, în luna august, sub un soare de 40 de grade. Cu

rafinamente care-ți dădeau fiori, Catarina descria masacrul suferit de armata lusitană, ce cuprindea mii de mercenari, veniți din diferite țări. Văzându-mă chinuit de o ursită atât de teribilă, bunica mă încuraja, spunând că regele avea să se întoarcă odată, în zorii unei zile, ieșind dintre cețuri.

De atunci îmi place să mă trezesc în diminețile înnegurate. Mă simt ocrotit față de precizia excesivă a formelor și zgomotelor, care îmi parvin parcă înăbușite sub un cearșaf. Copleșit de superstițioasa temere de a nu trăi mai mult decât Dom Sebastião, și cuprins de o subită melancolie în fața efemerității vieții, m-am refugiat acum o lună, în timpul Crăciunului trecut, la Schitul Peninha. Primii sihaștri au ales acest lăcaș cu opt secole în urmă. Înțeleg de ce au făcut-o. Se spune că întemeietorul schitului, vârat într-o grotă, izolat în vârful Muntelui, a rezistat printre asprimile stâncilor treizeci și cinci de ani. Nu pretind să ating o asemenea țintă. Vreau doar să regândesc, până în amenințătoarea lună august, ce am făcut și nu am făcut cu mine.

De pe aceste piscuri contemplan locurile copilăriei mele, Foz do Falcão⁴ pierdut în pâclă, pete albe de case, un acoperiș vâruit pe acolo spre Azenhas do Mar⁵. În zilele senine se vede Pedra de Alvidrar⁶ ițindu-se din marea în care îmi pierd privirea. Am început să reconstruiesc un vechi adăpost al pelerinilor, ca să-mi petrec iarna acolo. Munca manuală mă obosește și mă face să uit de alte îndeletniciri mai plăcute, în care, de asemenea, am asodat, perfecționându-mi arta. De nimic altceva nu am nevoie în această zi de 20 ianuarie 1978, când am împlinit douăzeci și patru de ani.

⁴ Golful Șoimului (n.tr.).

⁵ Morile de Apă ale Mării (n.tr.).

⁶ Piatra lui Alvidrar (n.tr.).